

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Ирен Йорданова Пелтекова
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на научна степен

„доктор на науките“

в Област на висшето образование 1. Педагогика

Професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ...

Автор: проф. д-р Анжелина Георгиева Янева-Проконова
Тема: "Обучение по джудо чрез ката за различни възрасти"

1. Общо описание на представените материали по процедурата

Със Заповед № РД 38-568 от 02.12.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. д-р Анастас Герджиков съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема **"Обучение по джудо чрез ката за различни възрасти"** за придобиване на научна степен „доктор на науките“ в Област на висшето образование 1. Педагогика, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт-джудо).

Автор на дисертационния труд е проф. д-р Анжелина Янева-Проконова.

Предадените от проф. Янева-Проконова материали включват следните документ:

- Копие от Заповед № РД 38-568 от 02.12.2021 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ проф. д-р Анастас Герджиков;
- Автобиография;
- Справка за плагиатство на дисертационния труд;
- Дисертационен труд;
- Автореферат на дисертационния труд;

- Справка за покриване на Минималните национални изисквания за покриване на научната степен „доктор на науките“;
- Списък на публикации по темата на дисертационния труд;
- Справка за цитиранията на проф. д-р Анжелина Янева;
- Справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд.

2. Кратки биографични данни за автора проф. д-р Анжелина Янева-Проконова

Проф. д-р Анжелина Янева-Проконова е преподавател в Катедра „Индивидуални спортове и рекреация“ към Департамент по спорт при Софийски университет „Св. Климент Охридски“.

Анжелина Янева придобива ОКС „бакалавър“ и „магистър“ по специалност „учител по физическо възпитание и спорт“ през 1986 г. във Висш институт по физическа култура (ВИФ), днес Национална спортна академия „Васил Левски“ (НСА). През 2009 г. защитава докторски труд на тема „Методика за начално обучение по джудо за деца в предучилищна възраст“ и придобива ОНС „доктор“ по шифър 03.05.07 - Педагогика на обучението по ... (джудо) в СУ „Св. Климент Охридски“. Този дълъг път в образователен план показва нейната ясна професионална ориентация и целеустременост за повишаване на знанията си в областта на педагогиката и физическото възпитание и спорта-джудо, които са необходими за качествено практикуване на професията.

Анжелина Янева е майстор на спорта по джудо, многократен медалист и шампион по джудо. Състезателната ѝ кариера по джудо започва през 1974 г. като част от отборите на Спортните дружества „ЦСКА“ и „Академик“ (София). През 1978-1979 г. е обявена за най-добър състезател по джудо на България. Осем години е национална състезателка по джудо (1976 г. -1984 г.). През 2016 г. покрива VI дан.

Нейните спортни страсти са насочени и към ски спорта. През периода 1964 г. - 1972 г. е състезателка по ски алпийски дисциплини в „Славия“ (София).

В професионален план кандидатът изгражда успешна професионална кариера в Софийски университет „Св. Климент Охридски“, където последователно участва в конкурси и заема академичните длъжности: преподавател, ст. преподавател, гл. асистент, доцент (2010 г.) и професор (2014 г.), всичките в професионално направление „Педагогика на обучението по ... Физическо възпитание и спорт (бойни изкуства, джудо).“

Така през годините на своето обучение и професионална реализация проф. д-р Анжелина Янева се фокусира върху педагогиката на обучението по ФВС и джудо и се утвърждава като високо подготвен и компетентен специалист и експерт в своята област. Това открива нови хоризонти пред нея в следващите години и тя участва и ръководи национални и международни научно-образователни проекти, включена е в редакционни колегии, канена е за член на научни журита, търсена е като научен ръководител на докторанти.

Проф. д-р Янева преподава редица учебни дисциплини на студентите в областта на теми свързани с образованието ѝ, дисертационните и монографичните ѝ трудове.

Наравно с преподавателската дейност проф. д-р Янева-Проконова изгражда и успешна треньорска кариера. Като треньор в женския профил във ДФС „Дунав“ (Русе) нейните състезателки са шампиони във всички възрасти, като при жените заемат второ място отборно в годините 1984-1988 г. От 1988-2012 г. Янева е треньор в ДФС „Искър“ (София) и паралелно с това води представителните отбори по джудо на Софийския университет от 1989 г. досега. Треньорската практика на проф. Янева включва още: национален отбор по джудо-жени (1993-1994 г.); детска градина „Латинка - деца от 3 до 7 г. (1998 – 2013 г.) и национален отбор по джудо за незрящи към БАХУ (2009-2011 г.).

Проф. д-р Анжелина Янева-Проконова заема ръководни длъжности в Департамента по спорт. Два мандата е ръководител на Катедра „Индивидуални спортове и рекреация (2001 г.-2009 г.), а в последствие е избрана за директор на Департамента по спорт при Софийския университет (2009 г. – 2017 г.). Неизменно е избрана с мнозинство от общото събрание за член на Съвета на Департамента.

През цялото време на трудовия си опит проф. Янева-Проконова не спира да бъде активна в научната и проектна дейности, академичните и спортни среди. Тя е разпознаваем учен и спортист в спортно педагогическата общност в цялата страна и чужбина.

Именно успешното съчетаване на треньорската работа, научно-преподавателската дейност, академичното развитие и ръководните функции водят до формирането на проф. д-р Анжелина Янева-Проконова като завършен преподавател и учен със сериозни следи в спортно-педагогическата теория, методика и практика.

3. Справка за плагиатство

Според предоставената справка и резултатите от антиплагиатски анализ проверен за установяване на оригиналност и плагиатство в системата на СУ не са открити данни за плагиатство. По коефициент 1 са маркирани 9,2% сходство при допустими 50%, при коефициент 2 процентите са 4,9% при допустими 5% и коефициент на цитатите резултата е 2,74% при допустими 20%.

По този точка дисертационният труд може да се счита като авторски.

4. Справка за изпълнение на минималните национални изисквания (МНИ)

Според предоставената справка за покриване на МНИ за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в Област на висшето образование 1. Педагогика, Професионално направление 1.3 Педагогика на обучението по ..., кандидатът участва в процедурата с 407 т., при необходим минимум от 350 точки. Проф. д-р Анжелина Янева-Проконова е предоставила подробни списъци с цитирания за 105 точки и научни публикации за 152 точки, разпределени в съответните групи от показатели.

По този точка кандидатът проф. д-р Анжелина Янева отговаря на МНИ и може да се счита, че кандидатурата е редовна.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и автореферата

Бих искала да започна с констатацията относно ръкописа, той е с обем 336 страници и свързан с него автореферат с обем 72 страници.

Текстът на дисертационния труд е структуриран в списък с фигури и таблици, увод, обща характеристика на докторския труд, три глави, изводи и препоръки за практиката, заключение, теоретични и научно-приложни приноси, литература, приложения и публикации свързани с докторския труд. На последната страница има представена и подписана декларация за оригиналност от автора. Докторатът е онагледен с 78 фигури и 47 таблици, представени са 10 приложения. Основата част или изложението, което е представено в трите глави се разпределено както следва: първа глава – „Същност на бойните изкуства“ с пет подточки, втора глава – „Теоретико-методологични аспекти на бойните изкуства“ включва четири подточки и трета глава – „Методика на обучението по джудо“ с три подточки. Използваната литература включва 254 източника от тях 165 на кирилица 57 на латиница и 32 интернет ресурси. От

литературата 19 публикации са на автора по теми от докторския труд като от тях на кирилица са 13 бр., а на латиница – 6 бр.

Представеният за рецензиране автореферат отговаря на изискванията за подобен род научна разработка и илюстрира коректно и в пълнота, но същевременно в сбит вид, същността на дисертационния труд.

6. Изводи относно структурата и съдържанието на дисертацията

Изследването представлява теоретичен анализ и синтез на специализирана литература по проблема, на практически наблюдения, както и по-конкретно на мнението на участниците в процеса на подготовка по джудо. Чрез него се прави опит да се отговори на следните въпроси: Защо е необходимо обучение в ката? Къде е мястото на ката в общата подготовка на джудиста? Какви са научните параметри на обучението в ката – теория, практика, реализация? В какво се състои същността на обучението в ката?

Правилно са формулирани обекта и предмета. Целта е „да се изследват теоретичните и практическите аспекти на подготовката по джудо, като се създадат и апробират в практиката модели на обучение по джудо за прилагане на метода ката и покриване на степен КЮ. За постигане на целта, авторът си е поставил четири задачи за решаване. Хипотезата е формулирана подходящо спрямо целта на изследването.

Проф. Янева-Прокопава е използвала отговарящи на изследването научни методи, а именно: Теоретичен анализ на литературни източници; Педагогическо наблюдение; Метод на експертна оценка; Анкетиране; Тестиране; Апробиране на модели на обучение; Математико-статистически методи.

Извадени са теоретични и научно-приложни приноси, направени извода и важни практически препоръки.

Чрез теоретичния обзор в първа глава (19-82 стр.), авторът навлиза постепенно в същността и проблематиката на бойните изкуства – видовете бойни изкуства са разгледани в исторически план (древни и съвременни), набелязани са класификациите на бойните изкуства (представени са пет класификации). Обзорът продължава с исторически преглед за възникването и развитието на джудото както в света, така и в България. Проф. д-р Янева е отделила внимание на състезанията по джудо в тази глава и по-специално усъвършенстване им след 2000 г., което според нея

е довело до възход с увеличаване броя на клубовете и спортуващите в тях и увеличаване на малките участници – децата в тях. Авторът определя джудото като хуманен и демократичен спорт, който може да се практикува от всички (с. 39).

В подточката за философията на бойните изкуства, проф. Янева-Проконова, представя даоизма като система от китайски философски и религиозни концепции, която набляга на живот в хармония с *дао* или „пътя“ и изяснява влиянието на будизма, дзен-будизма, индуизма, шинтоизма и конфуцианството върху развитието на източните бойни изкуства. Първа глава са изяснени особеностите, традициите и принципите по обучението по източните бойни изкуства. В тази глава проличават задълбочените и широки теоретични познания на проф. Янева-Проконова по изследвания проблем.

Във втора глава „Теоретико-методологични аспекти на бойните изкуства“ фокусът на разработката е отправен към педагогическите основи на обучението и подготовката по джудо – методи, средства и форми на обучение. Авторът акцентира върху целите на джудото във връзка с обучението на младите хора, които започват да се занимават с този спорт. Давам изключително висока оценка за представената японска джудо-терминология. Чрез разбирането на термините, спортът джудо става по-близък и достъпен за широк кръг от хора, които искат да се запознаят с него, макар и първоначално само на теория (стр. 96-99). Проф. д-р Янева в тази глава прави уместни анализи свързани с подготовката на треньорски кадри по джудо. В изследването тя аргументирано и убедително доказва нуждата от повишаване качеството на подготовка на треньорите по джудо, които работят в страната и подчертава необходимостта от периодични квалификационни курсове и/или семинари за подобряване на методиката на обучение при различните възрастови групи.

Агресията е много актуална тема в днешно време и авторът на дисертационния труд умело очертава възможностите на източните бойни изкуства като средство за възпитание и превенция срещу агресията (с. 120-122). В подточка II.4 на втора глава „Влияние на психоемоционалните механизми от практикуването на джудо“ (стр. 136) са представени две изследвания – първото е за изследване на нивата на агресията, а второто е изследване индексите на психоемоционално състояние – агресивност, депресия, враждебност, самочувствие. Тук професор д-р Янева-Проконова демонстрира своите научни компетенции да представя специализирана информация,

както и умения за интерпретиране на получените резултати. Наравно с текста, резултатите са онагледени с множество фигури за по-добро възприемане на получените резултати.

Текстът в трета глава „Анализ и класификационна структура на техниката в спорта джудо“ е представен в три подточки – „Видове техники и класификации“, „Анализ на използваните специални техники в джудо“ и „Модел за спортно-техническа подготовка чрез ката“. В тази глава авторът представя сравнителния анализ на Кю системите по света и у нас. По този начин проф. Янева проследява и сравнява съществуващите различни възможности и методики за обучение и усъвършенстване в джудо и по конкретно Кю системите и включените в тях джудо техники. Разгледани са ученическите степени (Кю) прилагани в Германия, Португалия, Франция, Косово, Великобритания и разбира се в България. След направените анализи, авторът излага своите идеи и причини за необходимостта от актуализиране на съществуващата Кю система в България. Именно тук се откроява основата върху, която е изграден дисертационния труд – изясняване на методиката на обучение по джудо и правилното ѝ прилагане при деца от различни възрастови групи.

Отделям специално внимание на подточката, където проф. д-р Янева е представила иновативна авторска методика за спортно-техническа подготовка по джудо за три възрастови групи – „Модел за деца от 4 г. до 7 г.“, „Модел за деца от 7 г. до 10 г.“, и „Модел за възраст над 10 г.“. Професионално са описани техниките, комбинациите от техники и контратехники за всеки модел за подготовка. Прецизно е посочена организацията за провеждане на изпити за покриване на степен и изчисляване коефициента на ефективност. В тази подточка е направено пълно и точно представяне на последователността на обучението по джудо. Моделите се отличават със своята приемственост, спазени са етапите за обучение, има задълбочаване при придобиване на специфичните технически умения. Предложените методики за обучение по джудо са подходящи за развиване на джудистите, независимо от периода, в който те са започнали да се занимават с джудо. Прилагането на моделите – подготвителните за деца до 7 г. и до 10 г. и основният за деца на възраст над 10 г. дават възможност за уеднаквяване на методиката на обучение в България, както и за подобряване на качеството на подготовка, не само в технически план, но и в тактически, за развитие на емоционалната интелигентност, теоретичната подготовка и

мотивацията за занимания и израстване в джудо.

Макар и тясно специализиран текста в цялата дисертация е четивен.

На терминологично и техническо равнище дисертацията е на най-високо ниво.

На библиографско равнище са спазени стандартите за цитиране.

7. Приноси и значимост на разработката за теорията и практиката

Като рецензент изразявам съгласие с формулираните приноси представени от автора, а именно – теоретични и научно-приложни.

Според мен приносите в дисертационния труд са безспорни. Авторът успява да докаже, че ключово място в усъвършенстване на спортно-техническото майсторство на джудиста е съобразяване с индивидуалните особености на конкретния състезател и възрастта му. Определените от автора три възрастови групи и разработената и приложена методика на обучение може да осигури кумулативен ефект и предпоставки за изграждане на основа, която води към високото спортно майсторство.

Направеното дългогодишно изследване от 2012 г. до 2021 г. има теоретичен и научно-приложен принос за методиката на обучение по джудо за начинаещи и напреднали джудисти във всички възрасти, както и обогатява методиката на физическото възпитание и въвеждането му в извънучилищни форми на обучение.

8. Бележки и препоръки

Нямам критични бележки към така представения за рецензиране дисертационен труд. Всичките ми бележки в предходните процедури са отстранени или коригирани.

Препоръката ми е кандидатът да публикува дисертационния си труд като книга както на хартиен, така и на електронен носител. По този начин разработките й ще могат да достигнат до по-широка аудитория и да ще бъдат по-достъпни за спортните педагози от цялата страна.

Пожелавам на проф. д-р Анжелина Янева творческо вдъхновение, за да продължи изследователските си търсения и в бъдеще.

9. Заключение

Дисертацията е актуална, съдържа теоретични обобщения и решения за научно-приложни проблеми свързани с подготовката на джудиста. Дисертационният труд се

отличава с приложимост на резултатите в практиката и може да бъде ползван от широк кръг от потребители – треньори, преподаватели, учители, инструктори.

Предложените анализи и решения са съвременни, наложителни, важни и представляват значителен и оригинален принос за педагогическата наука. С изградената нова система за спортно-техническа подготовка по джудо за различни възрасти, разработеният дисертационен труд допринася за осъвременяването на методологията на спорта джудо.

Дисертационният труд показва, че кандидатът проф. д-р Анжелина Янева-Проконова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт-джудо).

Дисертационният труд отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за условията и реда за придобиване на научна степен „доктор на науките“ на СУ „Св. Климент Охридски“.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд на тема: "Обучение по джудо чрез ката за различни възрасти", автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ в Област на висше образование 1. Педагогика, Професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт-джудо).

15.12.2021 г.

Рецензент:.....

/Проф. д-р Ирен Пелтекова/